

Diyarbakır Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Araştırma ve Tedavi Merkezine Başvuran Hastaların Sosyodemografik Özellikleri ve Kullandıkları Madde Türleri

Sociodemographic characteristics of patients admitted to Diyarbakir Research, Treatment and Training Centre for Substance Addiction in Children and Adolescents and types of substances used

Şeref Şimşek¹, Süleyman Dönmezdi², Erkan Kakdaş³, Şakir Özen⁴

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada tedavi amaçlı maddebağımlılığı merkezine gelen hastaların kullandıkları maddeler ve sosyodemografik özelliklerin araştırılması planlanmıştır.

Yöntem: Çalışma, Diyarbakır Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Araştırma ve Tedavi Merkezinde (ÇEMATEM) yürütüldü. Merkeze Ocak 2011-Aralık 2011 tarihleri arasında başvuran 258 hastanın bilgileri hasta dosyalarının geriye dönük taranmasıyla elde edildi. Hastaların 245'i (%95) erkek, 13'ü (%5) ise kızdı.

Bulgular: Hastaların yaş ortalaması 18.11±5 (minimum 8, maksimum 45 yaş), kardeş sayısı ortalaması 4.7±2.6 idi. Hastaların 153'si (%59,3) 18 yaş altında iken 105'ü (%40,7) 18 yaş ve üstündeydi. Hastaların 76'sının (%29,5) parçalanmış aileye sahip oldukları gözlemlendi. Hastaların 236'sında (%91,5) intihar girişimi yokken 22'sinde (%8,5) en az bir kere intihar girişimi öyküsü vardı. Hastaların 244'ü (%94,6) sigara kullanıyor iken sadece 14'ü (%5,4) kullanmıyordu. Hastaların 111'i (%43) alkol kullanıyor iken 147'si (%57) kullanmıyordu. Kullanılan madde türü incelendiğinde en sık (%85,3) esrar kullanıldığı saptandı.

Sonuç: Madde kullanımı ile ilgili risk faktörlerinin bölgemizde tespiti ile yaygılaşan madde kullanımı ve bağımlılığı hakkında alınabilecek önlemlere yol çizecektir. Ayrıca risk faktörlerini bilmek kişiye özgü tedavi seçeneklerinin belirlenmesinde faydalı olacaktır.

Anahtar kelimeler: madde bağımlılığı, madde kötüye kullanımı, esrar, risk faktörü

ABSTRACT

Objective: This study aims to investigate sociodemographic characteristics of the patients admitted to the substance addiction treatment center and types of substances used.

Method: Between January 2011 and December 2011, medical files of a total of 258 (245 boys, 13 girls; mean age: 18.11±5 years; range, 8 to 45 years) who were admitted to Research, Treatment and Training Centre for Substance Addiction in Children and Adolescents in Diyarbakir (ÇEMATEM) were retrospectively analyzed.

Results: The mean number of siblings was 4.7±2.6. A total of 153 patients (59.3%) were below 18 years of age, while 105 (40.7%) were above 18 years of age. Seventy six patients (29.5%) had a single-parent family. A total of 236 patients (91.5%) had no history of a suicide attempt, while 22 (8.5%) had a history of a suicide attempt once at least. A total of 244 patients (94.6%) had a smoking history, whereas 14 (5.4%) did not smoke. Of patients, 111 (43%) had an alcohol history, whereas 147 (57%) did not. The most common type of substance used was cannabis in 85.3%.

Conclusion: Identification of risk factors of substance abuse would be helpful to take precautions against substance abuse and addiction, which is on an increasing trend in this region, as well as to tailor individualized treatment options.

Keywords: substance abuse, substance misuse, marijuana, risk factors

¹ Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Çocuk ve Ergen Psikiyatri A.D.

² Uzm. Dr., Diyarbakır Devlet Hastanesi

³ Dr., Dicle Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı

⁴ Prof. Dr., Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi

Address reprint requests to:
Yrd. Doç. Dr. Şeref Şimşek,
Dicle Üniversitesi Çocuk ve
Ergen Psikiyatri A.D. Dicle Üniv.
Kampusu 21280- Diyarbakır
- TURKEY

E-mail address:
drseresimsek@gmail.com

Phone:
+90 (412) 248 80 01

Date of submission:
January 10, 2014

Date of acceptance:
February 10, 2014

GİRİŞ

Madde kullanımı tüm dünyada önemli bir halk sağlığı sorunudur. Madde kullanımı sıklığı her geçen gün artmakta, ilk kullanım yaşı ise düşmektedir (1). Ülkemizde, madde kullanımı/bağımlılığı üzerinde az sayıda çalışma bulunmaktadır ve bu çalışmaların büyük bölümü geriye dönük verilerden elde edilmiştir.

Madde kullanımı çeşitli nedenlerden dolayı gizlenme eğilimindedir. Bu sebeple gerçek kullanım sıklığını, bunların toplum ve bireyler üzerindeki etkilerini saptamak güçtür. Madde kullanımı/bağımlılığı için genetik faktörler, cinsiyet, kişilik özellikleri, psikiyatrik hastalığın varlığı ve çevresel faktörler olmak üzere bazı risk faktörleri tanımlanmıştır (2-7). Madde kullanımı /bağımlılığı erkeklerde daha fazla oranda saptanmaktadır (3). Bağımlı kişilerin genelde akademik başarıları düşük, okuldan atılma/devamsızlık oranları ise daha fazla bulunmuştur (8). Risk faktörlerini bilmek önleyici programlar ve kişiye özgü tedavinin geliştirilmesi için oldukça önemlidir.

Diyarbakır Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi'nde yer alan, nüfusunun çoğunluğunun orta ve alt sosyoekonomik düzeyde olduğu büyük bir ilidir. Çevre illerden ve kırsal bölgelerden göç almaktadır. Son 30 yılda terör saldırıları nedeniyle bireylerin travma maruziyetleri yüksektir.

Bu çalışmada tedavi amaçlı merkeze gelen hastaların kullandıkları maddeler ve sosyodemografik özelliklerin araştırılması planlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışma, Diyarbakır Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Araştırma ve Tedavi Merkezinde (ÇEMATEM) yürütülmüştür. Bu merkezde hem çocuk hem de yetişkin hastalar tedavi edilmektedir. Merkeze Ocak 2011-Aralık 2011 tarihleri arasında başvuran hastaların bilgileri hasta dosyalarının geriye dönük taranmasıyla elde edilmiştir. Hastaların yaş, cinsiyet, yaşadığı yer, kardeş sayısı, eğitim süresi, aile yapısı, kiminle yaşadığı, kullandığı madde(ler), kendine zarar verici davranış öyküsü bilgileri veri formuna kaydedilmiştir. Çalışma için yerel etik komitesinden ve Diyarbakır Kamu Hastaneleri Genel Sekreterliğinden onay alınmıştır.

Diyarbakır Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi'nde yer alan, nüfusunun çoğunluğunun orta ve alt sosyoekonomik düzeyde olduğu büyük bir ilidir. Çevre illerden ve kırsal bölgelerden göç almaktadır. Son 30 yılda terör saldırıları nedeniyle bireylerin travma maruziyetleri yüksektir.

İstatistiksel analiz

İstatistiksel analizler SPSS (Statistical Package for Social Sciences, SPSS Inc., Chicago, IL) versiyon 15 yazılımı kullanılarak yapılmıştır. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu görsel ve analitik yöntemlerle incelenmiştir. Tanımlayıcı analizler normal dağılan değişkenler için ortalama ve standart sapmalar kullanılarak verilmiştir. Normal dağılım gösterdiği belirlenen sayısal değişkenler için Student t testi uygulanmıştır. Gruplar arasında sıklıklar bakımından fark bulunup bulunmadığı belirlemek için yerine göre Ki-kare ya da Fisher testleri kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya, yatarak tedavi gören 100 (%38,8) ve ayakta tedavi gören 158 (%61,2) hasta dahil edildi. Hastaların 217'si (%84,1) Diyarbakır'da yaşıyor iken 41'i (%15,9) çevre illerde yaşamaktaydı. Hastaların 245'i (%95) erkek, 13'ü (%5) ise kızdı. Hastaların yaş ortalaması 18.11 ± 5 (minimum 8, maksimum 45 yaş), kardeş sayısı ortalaması 4.7 ± 2.6 idi. Hastaların 153'si (%59,3) 18 yaş altında iken 105'ü (%40,7) 18 yaş ve üstündeydi.

Hastaların aldıkları eğitim süreleri incelendiğinde, okuma yazma bilmeyen 8 (%3,1), ilkokul mezunu 66 (%25,6), ortaokul mezunu 97 (%37,6), lise mezunu 74 (%28,7) ve üniversite eğitimi alan 9 (%3,5) kişi idi. 4 (%1,6) kişinin eğitim süresi bilgisi yoktu. Aile yapısı incelendiğinde, hastaların 76'sının (%29,5) parçalanmış aileye (anne babanın biri veya her ikisinin ölmüş olması, ayrı yaşama, boşanma) sahip oldukları gözlemlendi.

Hastaların yaşam biçimi incelendiğinde, ailesi ile yaşayan 186 (%72,1), yalnız yaşayan 20 (%7,8), kurumda kalan 13 (%5), arkadaşı ile yaşayan 5 (%1,9) ve bunların dışında diğer 5 (%1,9) kişinin farklı yaşam koşulları vardı. 26 kişinin yaşam biçimine ait bilgi yoktu. Hastaların kim tarafından tedaviye yönlendirildiği incelendiğinde, 137 (%53,1) kişi ailesi, 14 (%5,4) kişi hekim, 2 (%0,8) kişi adli merciler, 1 kişi (%0,4) arkadaşı tarafından yönlendirilmişti. 88 (%34,1) kişi ise kendi isteği ile hekime başvurmuştu. 16 (%6,2) kişinin kim tarafından tedaviye yönlendirildiği bilgisi yoktu.

18 yaş ve üstü hastaların ($n=104$) medeni hali ve meslek sahibi olmaları açısından incelendiğinde, 18 (%17,3) olgunun evli, 86 (%82,7) olgunun ise evli olmadığı (bekâr, boşanmış) saptandı. Hastaların 17'sinin (%16,3) düzenli işi varken, 15'i (%14,4)

geçici işçi, 17'si (%16.3) öğrenciydi. 48 (%46.2) kişi ise çalışmıyordu. 17 olgunun mesleki bilgisi yoktu.

Hastaların 182'sinde (%70.5) KZVD yokken 76'sında (%29.5) vardı. Hastaların 236'sında (%91.5) intihar girişimi yokken 22'sinde (%8.5) en az bir kere intihar girişimi öyküsü vardı. Hastaların 244'ü (%94.6) sigara kullanıyor iken sadece 14'ü (%5.4) kullanmıyordu. Hastaların 111'i (%43) alkol kullanıyor iken 147'si (%57) kullanmıyordu. Kullanılan madde türü incelendiğinde en sık (%85.3) esrar kullanıldığı saptandı. Vakaların madde türleri ve sıklığı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Kullanılan Madde Türleri, Sıklığı ve Yaş Ortalamaları

	n (%)	Yaş ortalaması
Esrar	220 (%85,3)	17,95±4,56
Uçucu maddeler	111 (%43)	16,81±3,29
Bally	81 (%32,9)	16,99±3,49
Tiner	25 (%9,7)	16,88±1,94
Çakmak gazı	5 (%1,9)	15±1,41
Ecstasy	57 (%22)	18,75±4,02
Benzodiazepin	22 (%8,5)	19,4±4,98
Diğer	8 (%18,6)	25,63±10,62
Tek madde	125 (%48,4)	18,18±5,69
En az iki madde	133 (%51,6)	18,04±4,27

Diğer illerden gelen hastalar anlamlı oranda daha fazla 18 yaş altı grupta yer alıyor ve daha fazla KZVD bildirmişler (sırasıyla $p=0,018$, $p=0,01$). Yine bu hastalar daha fazla oranda yatarak tedavi görmüşler ($p=0,01$). 18 yaş altı hastalar 18 yaş ve üstü hastalara göre daha fazla oranda tolüen içeren uçucu maddeler kullanıyor idi (sırasıyla $p=0,052$, $p=0,042$). 3, 4-methylenedioxymethamphetamine ("Ecstasy") ve alkol kullanımı daha çok 18 yaş üstü kişilerde gözleniyor iken esrar kullanımı ve birden fazla madde kullanımı açısından gruplar arasında fark saptanmadı (sırasıyla $p=0,044$, $p=0,002$, $p=0,45$, $p=0,07$). 18 yaş altı grupta parçalanmış aile oranı daha fazla idi ($p=0,044$). Kızlarda ve evli olan hastalarda yatarak tedavi gören yoktu (sırasıyla $p=0,00$, $p=0,00$). Parçalanmış aileye sahip olan, KZVD olan ve intihar girişimi olan, tolüen içeren uçucu madde kullanan hastalar daha fazla oranda yatarak tedavi görmüş (sırasıyla $p=0,024$, $p=0,012$, $p=0,012$, $p=0,02$, $p=0,03$). Ecstasy, tolüen içeren uçucu madde kullanan

hastaların hepsi en az iki madde kullanan grupta yer alıyordu (sırasıyla $p=0,00$, $p=0,00$, $p=0,00$). Sadece benzodiazepin kullanımı nedeniyle başvuru yoktu ($p=0,00$). En az iki madde kullanan hastalarda sigara ve alkol kullanımı, KZVD ve intihar girişimi daha fazla idi (sırasıyla $p=0,002$, $p=0,001$, $p=0,00$, $p=0,03$).

Uçucu madde kullananlarda ve KZVD olanlarda yaş ortalaması anlamlı oranda daha düşük, kardeş sayısı ortalaması ise anlamlı oranda daha yüksek idi (sırasıyla $p=0,00$, $p=0,008$, $p=0,001$, $p=0,031$).

TARTIŞMA

Çalışmamızda tedavi amaçlı merkeze başvuranların %95'inin erkek hastalar olduğunu saptadık. Ülkemizde ve yurtdışında yapılan çalışmalarda da erkek hastaların daha fazla olduğu bildirilmiştir (3,9–11). Kadınlar daha az oranda tedavi arıyorlar ve damgalanmanın tedavi arayışında önemli bir engel olduğu belirtilmiştir (12). Erkeklerin özgürlük alanlarının daha geniş olması ve dışarıda daha fazla vakit geçirme nedeniyle maddeye ulaşımın daha kolay olması bu durumda etkili olabileceği düşünülmüştür. Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) ve Davranış Bozukluğunun (DB) erkeklerde daha fazla gözlenmesi diğer bir neden olarak bildirilmiştir (13). Çalışmamızda hastaların sadece %33.7'si lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Literatürde bağımlı kişilerin genelde akademik başarısı düşük, okuldan atılma/devamsızlık oranları ise daha fazla bulunduğu bildirilmiştir (4,14,15,8).

Aile yapısı incelendiğinde, hastaların 76'sının (%29.5) parçalanmış aileye (anne babanın biri veya her ikisinin ölmüş olması, ayrı yaşama, boşanma) sahip oldukları gözlenmiştir. Çatışmalı/kaotik ev ortamının madde kullanımı için risk oluşturmaktadır. Kasen ve ark. zayıf aile etkileşiminin gencin takibini olumsuz etkilediğini belirtmiştir (16). Duncan ve ark. ebeveyn ilgi ve gözleminin az olması çocukta madde kullanımı/bağımlılığı olasılığını arttırdığını bildirmiştir (17). Hopfer ve ark. ise anne çocuk ilişkisinin kalitesi madde kullanımı ile yakından ilişkili olduğunu bildirmiştir (18). Hastaların 186'sı (%72.1) ailesi ile yaşadığı saptanmıştır. 18 yaş ve üstü hastaların %82.7'sinin evli olmadığı bulunmuştur (bekâr, boşanmış). Ayrıca evli olan hastalarda yatarak tedavi gören kimse saptanmamıştır. Bu bulgular aile desteğinin madde bağımlılığının oluşumunda önemli bir etken olduğu bilgisiyle uyumludur (19).

Çalışmamızda hastaların 244'ü (%94.6) sigara,

111'i (%43) ise alkol kullanıyordu. Kullanılan madde türü incelendiğinde, en sık kullanılan maddenin esrar (%85.3) olduğu saptandı. Erken yaşta sigara kullanımı sonraki madde kullanımı için bir risk faktörüdür (20,21). Benzer şekilde esrar kullanımı diğer madde kullanımı için bir risk faktörüdür (22,23). Ayrıca 'geçit hipotezine' göre esrar kullanımı diğer maddelerin kullanımından önce başlar ve esrar kullanımı diğer maddelerin kullanımı için bir risk faktörüdür (24). Çalışmamızda bulduğumuz kullanılan madde türü ve oranları Yüncü ve ark. yaptığı çalışma ile büyük oranda benzerlik göstermektedir (10). Çalışmamızda sigara ve esrardan sonra en sık kullanılan madde uçuğu maddelerdi. Uçuğu madde kullananların yaş ortalamasını anlamlı oranda daha düşük, kardeş sayısı ortalamasını ise anlamlı oranda daha yüksek saptadık. Uçuğu madde bağımlılığı çocuk ve ergenlerde sık rastlanan yaş ilerledikçe daha az görülen bir bağımlılıktır (25). Sigara ve esrardan sonra en sık kullanılan bağımlılık yapıcı maddedir (26). Hastaların 76'sında (%29.5) KZVD, 22'sinde (%8.5) ise en az bir kere intihar girişimi öyküsü vardı. Ayrıca en az iki madde kullanan hastalarda KZVD ve intihar girişimini daha fazla saptadık. Madde bağımlılığı olan bireylerde intihar ve kendine zarar verici davranış (KZVD) daha fazla gözlenmektedir (27).

Çalışmamızın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Araştırmamız geriye dönük bir çalışmadır. Hastaların maddeye başlama yaşları ve ne kadar süre kullandıkları bilinmemektedir. Madde kullanımı öncesi ve sonrası psikiyatrik sorunların varlığı araştırılmamıştır. Bununla beraber madde üretiminin ve bağımlılığının yüksek oranda olduğu Diyarbakır ilinde yapılmış olması çalışmanın güçlü yanındır.

Sonuç olarak, erkek cinsiyet, düşük eğitim düzeyi, parçalanmış ailede yaşamak, aile desteğinin yetersiz olması madde kullanımı için risk faktörüdür. En sık kullanılan madde esrardır. Madde kullanan kişilerde KZVD ve intihar girişimi yüksekti.

Madde kullanımı ile ilgili risk faktörlerinin bölgemizde tespiti ile yaygılaşan madde kullanımı ve bağımlılığı hakkında alınabilecek önlemlere yol çizecektir. Ayrıca risk faktörlerini bilmek kişiye özgü tedavi seçeneklerinin belirlenmesinde faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- 1- Compton WM, Grant BF, Colliver JD, et al. Prevalence of marijuana use disorders in the United States - 1991-1992 and 2001-2002. JAMA 2004; 291:2114-2121
- 2- Schneider S, Peters J, Bromberg U, et al. Risk taking and the adolescent reward system: a potential common link to substance abuse. Am J Psychiatry 2012; 169:39-46
- 3- Rodham K, Hawton K, Evans E, et al. Ethnic and gender differences in drinking, smoking and drug taking among adolescents in England: a self-report school-based survey of 15 and 16 year olds. J Adolesc 2005; 28:63-73
- 4- Kliever W, Murrelle L. Risk and protective factors for adolescent substance use: findings from a study in selected Central American countries. J Adolesc Heal Off Publ Soc Adolesc Med 2007; 40:448-455
- 5- Swendsen J, Conway KP, Degenhardt L, et al. Mental disorders as risk factors for substance use, abuse and dependence: results from the 10-year follow-up of the National Comorbidity Survey. Addiction 2010; 105:1117-1128
- 6- Chilcoat HD, Breslau N. Posttraumatic stress disorder and drug disorders: testing causal pathways. Arch Gen Psychiatry 1998; 55:913-917
- 7- Walden B, McGue M, Iacono WG, et al. Identifying shared environmental contributions to early substance use: The respective roles of peers and parents. J Abnorm Psychol 2004; 113:440-450
- 8- Vermeiren R, Schwab-Stone M, Deboutte D, et al. Violence exposure and substance use in adolescents: findings from three countries. Pediatrics 2003; 111:535-40.
- 9- Kalaydjian A, Swendsen J, Chiu W-T, et al. Sociodemographic predictors of transitions across stages of alcohol use, disorders, and remission in the National Comorbidity Survey Replication. Compr Psychiatry 2009; 50:299-306
- 10- Yüncü Z, Aydın C, Coşkun H, ve ark. Çocuk ve ergenlere yönelik bir bağımlılık merkezine iki yıl süresince başvuran olguların sosyodemografik değerlendirilmesi. Bağımlılık Derg 2006; 7:31-37
- 11- Yalçın M, Eşsizoglu A, Akkoç H, ve ark. Dicle üniversitesi öğrencilerinde madde kullanımını belirleyen risk faktörleri. Klin Psikiyatri Derg 2009; 12:125-133
- 12- Copeland J. A qualitative study of barriers to formal treatment among women who self-managed change in addictive behaviours. J Subst Abuse Treat 1997; 14:183-190
- 13- Biederman J, Faraone SV. Attention-deficit hyperactivity disorder. Lancet 2005; 366:237-248

- 14- Resnick MD, Bearman PS, Blum RW, et al. Protecting adolescents from harm. findings from the national longitudinal study on adolescent health. *JAMA* 1997; 278:823–832
- 15- Sullivan TN, Kung EM, Farrell AD. Relation between witnessing violence and drug use initiation among rural adolescents: parental monitoring and family support as protective factors. *J Clin Child Adolesc Psycho* 2004; 33:488–498
- 16- Kasen S, Cohen P, Brook JS. Adolescent school experiences and dropout, adolescent pregnancy, and young adult deviant behavior. *J Adolesc Res* 1998; 13:49–72
- 17- Duncan SC, Duncan TE, Biglan A, et al. Contributions of the social context to the development of adolescent substance use: a multivariate latent growth modeling approach. *Drug Alcohol Depend.* 1998; 50:57–71
- 18- Hopfer CJ, Stallings MC, Hewitt JK, et al. Family transmission of marijuana use, abuse, and dependence. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2003; 42:834–841
- 19- Baptista MN, Lemos V de A, Carneiro AM, et al. Perception of family support in dependents of alcohol and others drugs: relationship with mental disorders. *Adicciones* 2013; 25:220–225
- 20- Grant BF. Age at smoking onset and its association with alcohol consumption and DSM-IV alcohol abuse and dependence: Results from the national longitudinal alcohol epidemiologic survey. *J Subst Abuse* 1998; 10:59–73
- 21- Hayatbakhsh R, Mamun AA, Williams GM, et al. Early childhood predictors of early onset of smoking: a birth prospective study. *Addict Behav* 2013; 38:2513–2519
- 22- Agrawal A, Neale MC, Prescott CA, et al. A twin study of early cannabis use and subsequent use and abuse/dependence of other illicit drugs. *Psychol Med* 2004; 34:1227–1237
- 23- Lynskey MT, Heath AC, Bucholz KK, et al. Escalation of drug use in early-onset cannabis users vs co-twin controls. *JAMA* 2003; 289:427–433
- 24- Fergusson DM, Boden JM, Horwood LJ. Cannabis use and other illicit drug use: testing the cannabis gateway hypothesis. *Addict Abingdon Engl* 2006; 101:556–569
- 25- Boztaş M, Arısoy Ö. Uçucu madde bağımlılığı ve tıbbi sonuçları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2010; 2:516–531
- 26- Williams L, Herrera V. Child maltreatment and adolescent violence: understanding complex connection. *Pediatrics* 2007; 119:1009–1017
- 27- Brook JS, Whiteman M, Finch SJ, et al. Young adult drug use and delinquency: Childhood antecedents and adolescent mediators. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1996; 35:1584–1592